

Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”
Інститут історії, політології і міжнародних відносин

ГАЛИЧЧИНА

НАУКОВИЙ І КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЙ
КРАЄЗНАВЧИЙ ЧАСОПИС

До 85-річчя академіка Володимира Грабовецького

22-23'2013

Івано-Франківськ

УДК 94 (477)
ББК 63.3 (4 Укр)-8
Г15

Рекомендовано до друку вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №5 від 28 травня 2013 р.)

Наукове видання підготовлене колегами й учнями довголітнього завідувача кафедри історії України Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора історичних наук, професора, академіка АН Вищої школи України Володимира Васильовича Грабовецького з нагоди його 85-річчя.

Головний редактор: Микола Кугутяк

Редакційна рада: Микола Кугутяк, Олег Жерноклеєв, Леонід Зашкільняк (м. Львів), Петро Круль, Василь Марчук, Борис Савчук, Михайло Станкевич, Петро Федорчак, Олександр Козаренко (м. Львів), Ігор Цепенда, Людмила Троєльнікова (м. Київ), Мирон Черепанин, Раїса Чугай (м. Львів)

Редакційна колегія: Микола Кугутяк, Ігор Райківський, Олег Єгрешій, Андрій Королько, Олександр Марущенко, Галина Стефанюк, Лілія Шологон

Відповідальний секретар: Олег Єгрешій

Адреса редакційної колегії: 76000, Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57

Часопис “Галичина” затверджений фаховим виданням ВАК України з таких галузей наук: історія, мистецтвознавство

Ресстраційне свідоцтво КВ № 15260–3832 ПР від 05.06.2009 р.

ГАЛИЧИНА. Науковий і культурно-просвітній красназничий часопис. 2013. Ч. 22–23. 583 с.

На обкладинці – робота Василя Хомина “Володимир Грабовецький”, на звороті – робота Олега Чуйка “Монастирський спокій”.

СТОРІНКИ ЖУРНАЛУ ВІДКРИТІ ДЛЯ ДИСКУСІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ, А ТОМУ ЇХ ЗМІСТ НЕ ОBOB’ЯЗКОВО ВІДОБРАЖАЄ ПОГЛЯДИ РЕДАКЦІЙНОЇ РАДИ

---

*При передруці матеріалів посилання на дане видання обов’язкове
Відповідальність за достовірність фактів, цитат, імен та інших даних несуть автори публікацій*

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013
© Інститут історії, політології і міжнародних відносин, 2013
© Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2013

ЗМІСТ

85

СЛОВО ПРО ЮВІЛЯРА

<i>Ігор ЦЕПЕНДА</i> ДО 85-РІЧЧЯ ПРОФЕСОРА ВОЛОДИМИРА ГРАБОВЕЦЬКОГО.....	19
<i>Михайло ПАНЬКІВ</i> ДОСЛІДНИК ОДНОГО З НАЙТРАГІЧНІШИХ ПЕРІОДІВ ІСТОРІЇ ПРИКАР- ПАТТЯ.....	24
<i>Володимир ГРАБОВЕЦЬКИЙ</i> МОЇ НЕЗАБУТНІ ЗУСТРІЧІ З ДУХОВНОЮ І ТВОРЧОЮ ЕЛІТОЮ УКРАЇНИ.....	29
<i>Петро АРСЕНИЧ</i> СПОГАДИ ПРО СПІВПРАЦЮ З ПРОФЕСОРОМ ВОЛОДИМИРОМ ГРАБО- ВЕЦЬКИМ.....	89
БІБЛІОГРАФІЯ МОНОГРАФІЧНИХ ПРАЦЬ ПРОФЕСОРА В.ГРАБОВЕЦЬКОГО..	91
КНИГИ ПРО ЖИТТЯ Й НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА В.ГРАБО- ВЕЦЬКОГО.....	94
ЛІТОПИС ЖИТТЯ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ Й ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОДИМИРА ГРАБОВЕЦЬКОГО.....	96

MEDIUM AEVUM

<i>Мирослав ВОЛОЩУК</i> ВІЦЕ-ВОЄВОДА ТРАНСІЛЬВАНІЇ ПЕТРО, СИН МИКОЛИ, ПРОЗВАНІЙ РУСЬ- КИМ, З РОДУ БАЛОГ (VICEVAYUODA TRANSILVANIAE PETRUS DICTUS ORRUS FILIUS NICOLAI DE BALOGH).....	100
<i>Сергій ДУБЧАК</i> ТВОРЧІСТЬ АВРЕЛІЯ АВГУСТИНА ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ЛАТИНСЬКОЇ АФРИКИ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ V ст.	108
<i>Андрій ПАВЛЮК</i> ХАРАКТЕР ЛАНГОБАРДСЬКОГО ЗАВОЮВАННЯ ІТАЛІЇ (568–584 pp.).....	115
<i>Андрій СТАСЮК</i> ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МІСІОНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРДЕНУ БРАТІВ МЕНШИХ НА РУСІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 30-х – НА ПОЧАТКУ 40-х pp. XIII ст. ...	122

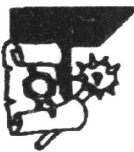
ЕТНОЛОГІЯ

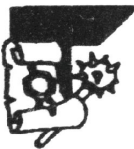
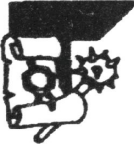
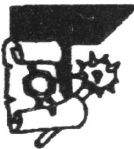
<i>Світлана БОЯН</i> ЗНАННЯ МЕТЕОРОЛОГІЧНІ В НАРОДНОМУ КАЛЕНДАРІ БОЙКІВ.....	132
<i>Христина АНДРЕЙКІВ</i> РОЗВИТОК ДЕРЕВООБРОБНИХ ПРОМИСЛІВ НА БОЙКІВЩИНІ В КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст.	137

ІСТОРІЯ

<i>Олександр КУЧИК, Олег ЦЕБЕНКО</i> ГЕРБУРТИ В ПОЛЬСЬКО-ТУРЕЦЬКІЙ ДИПЛОМАТІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVI ст. ...	143
<i>Михайло СИГИДИН</i> ПОДІЛЛЯ В ПОЛІТИЧНИХ ПЛАНАХ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО.....	149
<i>Мар'яна ЗАСИПКО</i> РОЗВИТОК МАНУФАКТУРНОГО ВИРОБНИЦТВА В ПЕРІОД ГЕТЬМАНУВАН- НЯ Д.АПОСТОЛА.....	154
<i>Ігор РАЙКІВСЬКИЙ</i> ПИТАННЯ ЄДНОСТІ РУСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРОСТОРУ В ГРОМАДСЬКІЙ	159

ДУМЦІ ГАЛИЧИНИ ПІД ЧАС РЕВОЛЮЦІЇ 1848–1849 рр.	
<i>Любомир ІЛИН</i>	168
ГАЛИЦЬКИЙ КРАЙОВИЙ СЕЙМ І ФОРМУВАННЯ ЗАСАД УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ СТОСУНКІВ (1861–1914 рр.).....	174
<i>Іван ПАТЕР</i>	
МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЮЗУ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ (1914–1918 рр.)....	186
<i>Петро СІРЕДЖУК</i>	
ГУЦУЛИ В БОЯХ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ В 1918–1921 рр.....	
<i>Андрій БЕЗСМЕРТНИЙ</i>	194
СТРУКТУРА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД	200
<i>Ірина ОРЛЕВИЧ</i>	
РУСОФІЛЬСЬКА ТЕЧІЯ НА ПОЧАТКУ 1920-х рр. У ГАЛИЧИНІ.....	
<i>Ярослав МАНДРИК</i>	209
ФОРМУВАННЯ МАСОВИХ КАДРІВ ДЛЯ КОЛГОСПНОГО БУДІВНИЦТВА РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ В РОКИ ЗАВЕРШЕННЯ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ.....	
<i>Тетяна ХОДАК</i>	213
ПОЛІТИЧНА БОРТЬБА В УНТП – УНДО НАВКОЛО ДЕРЖАВОТВОРЧИХ КОНЦЕПЦІЙ У 20–30-х рр. ХХ ст.	
<i>Ігор СОЛЯР</i>	220
УКРАЇНСЬКИЙ ПОЛІТИКУМ І МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В 1920–1930-х рр.: ФОРМАТ МІЖПАРЛАМЕНТСЬКОЇ УНІЇ.....	
<i>Тетяна МОСІЙЧУК</i>	225
СПІВПРАЦЯ УНДО Й ПЕДАГОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА “РІДНА ШКОЛА” (20–30-ті рр. ХХ ст.).....	232
<i>Лев ДАВИБІДА</i>	
КАСИ ХВОРИХ У ГАЛИЧИНІ (1919–1933 рр.): ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.....	
<i>Мар'яна МОСОРКО</i>	
ЗМІНИ МАТЕРІАЛЬНОГО СТАНОВИЩА ПОЛЯКІВ ГАЛИЧИНИ ПІД ВПЛИВОМ НАСАДЖЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОЇ МОДЕЛІ (1939–1941 рр.).....	237
<i>Микола ВІТЕНКО</i>	245
КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ НА ТЕРИТОРІЇ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (17 вересня 1939 р. – 22 червня 1941 р.).....	
<i>Тамара ГАЛИЦЬКА-ДІДУХ</i>	
ВІЙСЬКОВЕ Й ІДЕОЛОГО-ПОЛІТИЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ УПА ТА ОУН(б) І РАДЯНСЬКИХ КАРАЛЬНИХ СТРУКТУР У 1944–1945 рр. (НА ПРИКЛАДІ СТАНИСЛАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	252
<i>Іван ПЕНДЗЕЙ</i>	263
ВІД “ЕПОХИ М.ГОРТИ” ДО “ЕПОХИ Я.КАДАРА”: ПЕРЕДІСТОРІЯ КОМУНІСТИЧНОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ В УГОРЩИНІ.....	
<i>Степан КОБУТА, Лариса КОБУТА</i>	271
ІВАНО-ФРАНКІВСЬК У 1992 р.: ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ МІСТА В ПЕРШОМУ РІКІ УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ.....	
<i>Петро ФЕДОРЧАК, Тетяна ФЕДОРЧАК</i>	283
УЧАСТЬ ПОКУТ'ЯН У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВЗАЄМИН: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	
 ІСТОРІЯ РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ	
<i>Віталій ЛОТОЦЬКИЙ</i>	288
РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ СТАНИСЛАВОВА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ ст.....	
<i>Ірина СТАСЮК</i>	298
ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКЕ ЖІНОЧЕ ЧЕРНЕЦТВО СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ В ПЕРІОД ОКУПАЦІЙНИХ РЕЖИМІВ 1939–1950 рр.	
.....	311

<i>Ігор ПИЛИПІВ, Руслан ДЕЛЯТИНСЬКИЙ</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ ГКЦ У ДРУГІЙ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ (1919–1925 рр.)..	319
<i>Ольга ВОЙТЮК</i> РОЗВИТОК ІКОНОПИСНОЇ ШКОЛИ У СВЯТО-ІВАНОВСЬКІЙ ЛАВРІ У 20– 30-х рр. XX ст.....	324
<i>Олег ЄГРЕШІЙ</i> ПРОБЛЕМА ПОБУТУ І СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СІМЕЙ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ СВЯЩЕНИКІВ – ПОЛІТИЧНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ НА ДАЛЕКИЙ СХІД 1950-х – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 1960-х рр.	
 ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	334
<i>Лілія ШОЛОГОН</i> НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ РУХ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧИНИ СЕРЕДИНИ ХІХ ст. НА СТОРІНКАХ ЧАСОПИСУ “ЗОРЯ ГАЛИЦЬКА” (1848–1857 рр.).....	338
<i>Андрій КОРОЛЬКО</i> ТЕАТРАЛЬНЕ Й МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЖИТЕЛІВ ПОКУТТЯ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ (1880-ті–1919 рр.).....	354
<i>Любов СЛИВКА</i> УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ШЛЯХТИ В ПРОСВІТНИЦЬКОМУ РУСІ ГАЛИЧИНИ (кінець ХІХ – початок ХХ ст.).....	361
<i>Анна ВАРАНИЦЯ</i> НАРОДНА ВЧИТЕЛЬКА В ГАЛИЧИНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст. (ДО ПИТАННЯ ПРО ЕМАНСИПАЦІЮ ЖІНКИ).....	370
<i>Василь БУРДУЛАНЮК</i> УКРАЇНСЬКЕ МОВОЗНАВСТВО ГАЛИЧИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ ст.	383
<i>Петро ФЕДОРЧАК, Тетяна ФЕДОРЧАК</i> КУЛЬТУРНО-ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В ЧЕХОСЛО- ВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ 1918–1939 рр.	
 ІСТОРИЧНА БІОГРАФІСТИКА	390
<i>Андрій МІЩУК, Мар'яна МІЩУК</i> ЮЛІАН ЦЕЛЕВИЧ: КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ	396
<i>Ігор ГРИНИК</i> ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВАСИЛЯ ПАНЕЙКА НА ПАРИЗЬКІЙ МИРНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ.....	402
<i>Наталія БУРАЧОК</i> УЧАСТЬ МИКОЛИ ШЛЕМКЕВИЧА В ДІЯЛЬНОСТІ ФРОНТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ.....	406
<i>Світлана КОБУТА</i> МОТИВ СВОБОДИ В ГРОМАДЯНСЬКІЙ ЛІРИЦІ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА Й ІВАНА БАГРЯНОГО.....	411
<i>Петро ХМЕЛЬОВСЬКИЙ</i> ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПАВЛА ЛИСЯКА В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНИ ХХ ст. ...	
 ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО	416
	425

<i>Віталій НАГІРНИЙ</i> ІНВЕНТАРНИЙ ОПИС ЧЕРНЕЛИЦЬКОГО ЗАМКУ 1757 РОКУ	433
<i>Магда АРСЕНІЧ</i> ЧЕРНЕЛИЦЬКИЙ ЗАМОК У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918–1939) У СВІТЛІ ВИБРАНИХ АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
<i>Левко КВЯТКОВСЬКИЙ</i> ПРОЕКТ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЧЕРНЕЛИЦЬКОГО ЗАМКУ 1922 року.....	

ПОЛІТОЛОГІЯ

<i>Іван МОНОЛАТІЙ</i> НА ШЛЯХУ ДО ГАЛИЦЬКОГО МІЖЕТНІЧНОГО КОМПРОМІСУ: ПЕРЕГОВОРНИ ПРОЦЕСИ 1911–1912 рр.	439
<i>Микола ҐЕНИК</i> РОЛЬ НАРОДНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКО- ПОЛЬСЬКОГО ПРИМИРЕННЯ.....	446

ІСТОРИОГРАФІЯ

<i>Микола КУГУТЯК</i> ІСТОРІЯ ВЕЛИКОГО СКИТУ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА.....	455
<i>Василь ПЕДИЧ</i> УКРАЇНСЬКА ІСТОРИОГРАФІЯ В ГАЛИЧИНІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.: ПРОБ- ЛЕМИ ІНСТИТУЦІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ.....	471
<i>Уляна КЛИМ'ЮК</i> ІДЕЯ ПОЛЬСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ ГАЛИ- ЧИНИ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В ОЦІНЦІ ПОЛЬСЬКОЇ ІСТОРИО- ГРАФІЇ.....	481
<i>Ірина ГАЛАЙЧУК</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРИОГРАФІЇ СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У ГАЛИЧИНІ В РОКИ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 рр.).....	487
<i>Степан БОРЧУК</i> ПРОБЛЕМАТИКА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА СТОРІНКАХ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИХ І БІБ- ЛІОГРАФІЧНИХ ВИДАНЬ.....	493
<i>Андрій КРЮКОВ</i> АГРАРНА ПОЛІТИКА ПОЛЬЩІ В ГАЛИЧИНІ В ПОЛЬСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ.....	500
<i>Володимир КРОЙТОР</i> ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ УКРАЇНСЬКОГО ПИТАННЯ В ПОЛІТИЦІ РУ- МУНІЇ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ.....	507
<i>Мар'яна ВОЛОШИН</i> НАУКОВИЙ ДОРОБОК ЛЮБОВІ СУХОЇ ТА ЇЇ ВНЕСОК У РОЗВИТОК УКРАЇН- СЬКОЇ ЕТНОГРАФІЇ 1940–1950-х рр.....	514

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

<i>Зоряна РОСЬ</i> ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ДЖАЗОВИХ ФЕСТИВАЛІВ ЯК ПОКАЗНИК ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ДЖАЗОВОГО ФЕСТИВАЛЬНОГО РУХУ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД 1990–2012 рр.	523
<i>Юрій ВОЛОЩУК</i>	530

	НАРОДНО-АНСАМБЛЕВЕ ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ВИКОНАВСТВО ПРИКАРПАТТЯ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	
	ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО	534
	<i>Юрій ЯКОВЛІСВ</i>	546
	БІОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИК І.О.ЛЕВИЦЬКОГО ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ УРП У ГАЛИЧИНІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.	
	<i>Віра КОЧКОДАН</i>	551
	ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОЧИХ ТОВАРИСТВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ В УКРАЇНОМОВНІЙ ПЕРІОДИЦІ (1914–1939 рр.).....	
	<i>Галина СТЕФАНІЮК</i>	557
	ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ 1941–1944 рр. ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА НАСЕЛЕННЯ ГАЛИЧИНИ В УМОВАХ НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ.....	
	РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ	561
	<i>Олег СІГЕШИН, Ігор ГАЙКІВСЬКИЙ</i>	561
	УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ РУХ У МІЖВОЄННІЙ ГАЛИЧИНІ У ВИСВІТЛЕННІ МИРОСЛАВИ ДЯДЮК: НОВЕ БАЧЕННЯ.....	
	<i>Олександр МАРУЩЕНКО</i>	
	ЦІННЕ ДОСЛІДЖЕННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ 30–50-х рр. ХХ ст.	
	ХРОНІКА НАУКОВОГО ЖИТТЯ	572
	<i>Андрій КОРОЛЬКО</i>	577
	ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ДОКТОРСЬКИХ (КАНДИДАТСЬКИХ) ДИСЕРТАЦІЙ У СПЕЦІАЛІЗОВАНІЙ ВЧЕНІЙ РАДІ Д 20.051.05 ДВНЗ “ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ВАСИЛІЯ СТЕФАНИКА” У 2010–2013 рр.	
	НАШІ АВТОРИ	

СОДЕРЖАНИЕ

85

СЛОВО О ЮБИЛЯРЕ

<i>Игорь ЦЕПЕНДА</i> К 85-летию ПРОФЕССОРА ВЛАДИМИРА ГРАБОВЕЦКОГО.....	19
<i>Михаил ПАНЬКИВ</i> ИССЛЕДОВАТЕЛЬ ОДНОГО ИЗ САМЫХ ТРАГИЧЕСКИХ ПЕРИОДОВ ИСТОРИИ ПРИКАРПАТЬЯ.....	24
<i>Владимир ГРАБОВЕЦКИЙ</i> МОИ НЕЗАБЫВАЕМЫЕ ВСТРЕЧИ С ДУХОВНОЙ И ТВОРЧЕСКОЙ ЭЛИТОЙ УКРАИНЫ.....	29
<i>Петр АРСЕНИЧ</i> ВОСПОМИНАНИЯ О СОТРУДНИЧЕСТВЕ С ПРОФЕССОРОМ ВЛАДИМИРОМ ГРАБОВЕЦКИМ.....	89
БИБЛИОГРАФИЯ МОНОГРАФИЧЕСКИХ ТРУДОВ ПРОФЕССОРА В.ГРАБО- ВЕЦКОГО.....	91
КНИГИ О ЖИЗНИ И НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОФЕССОРА В. ГРАБОВЕЦКОГО.....	94
ЛЕТОПИСЬ ЖИЗНИ, НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ И ОБЩЕСТВЕННОЙ ДЕЯ- ТЕЛЬНОСТИ ВЛАДИМИРА ГРАБОВЕЦКОГО.....	96

MEDIUM AEVUM

<i>Мирослав ВОЛОЩУК</i> ВИЦЕ-ВОЕВОДА ТРАНСИЛЬВАНИИ ПЕТР, СЫН НИКОЛАЯ, ПРОЗВАННЫЙ РУССКИМ, ИЗ РОДА БАЛОГ (VICEVAYUODA TRANSILVANIAE PETRUS DISTUS ORRUS FILIUS NICOLAI DE BALOGH).....	100
<i>Сергей ДУБЧАК</i> ТВОРЧЕСТВО АВГУСТИНА АВРЕЛИЯ КАК ИСТОЧНИК К ИЗУЧЕНИЮ ИСТО- РИИ ЛАТИНСКОЙ АФРИКИ ПЕРВОЙ ТРЕТИ V в.	108
<i>Андрей ПАВЛЮК</i> ХАРАКТЕР ЛАНГОВАРДСКОГО ЗАВОЕВАНИЯ ИТАЛИИ (568–584 гг.).....	115
<i>Андрей СТАСЮК</i> ПРОБЛЕМА ФОРМИРОВАНИЯ МИССИОНЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРДЕНА БРАТЬЕВ МЕНЬШИХ НА РУСИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ 30-х – НАЧАЛЕ 40-х гг. XIII в.	122

ЭТНОЛОГИЯ

<i>Светлана БОЯН</i> ЗНАНИЯ МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКИЕ В НАРОДНОМ КАЛЕНДАРЕ БОЙКОВ.....	132
<i>Христина АНДРЕЙКИВ</i> РАЗВИТИЕ ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩИХ ПРОМЫСЛОВ НА БОЙКОВЩИНЕ В КОНЦЕ XIX – НАЧАЛЕ XX вв.	137

ИСТОРИЯ

<i>Александр КУЧИК, Олег ЦЕБЕНКО</i> ГЕРБУРТЫ В ПОЛЬСКО-ТУРЕЦКОЙ ДИПЛОМАТИИ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XVI в. ..	143
<i>Михаил СЫГЫДЫН</i> ПОДОЛЬЕ В ПОЛИТИЧЕСКИХ ПЛАНАХ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦКОГО.....	149
<i>Марьяна ЗАСЫПКО</i>	154

РАЗВИТИЕ МАНУФАКТУРНОГО ПРОИЗВОДСТВА В ПЕРИОД ПРАВЛЕНИЯ Д.АПОСТОЛА.....	159
<i>Игорь РАЙКИВСКИЙ</i>	
ЕДИНСТВО РУССКО-УКРАИНСКОГО ПРОСТРАНСТВА В ОБЩЕСТВЕННОЙ МЫСЛИ ГАЛИЦИИ ВО ВРЕМЯ РЕВОЛЮЦИИ 1848–1849 гг.	168
<i>Любомыр ИЛЫН</i>	
ГАЛИЦКИЙ КРАЕВОЙ СЕЙМ И ФОРМИРОВАНИЕ ПРИНЦИПОВ УКРАИНСКО-ПОЛЬСКИХ ПОЛИТИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ (1861–1914 гг.).....	174
<i>Иван ПАТЕР</i>	
МЕЖДУНАРОДНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СОЮЗА ОСВОБОЖДЕНИЯ УКРАИНЫ (1914–1918 гг.).....	186
<i>Петр СИРЕДЖУК</i>	
ГУЦУЛЫ В БОЯХ ЗА УКРАИНСКОЕ ГОСУДАРСТВО 1918–1921 гг.	194
<i>Андрей Безсмертный</i>	
СТРУКТУРА ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ ВОЛЫНСКОГО ВОЕВОДСТВА В МЕЖДУВОЕННЫЙ ПЕРИОД.....	200
<i>Ирина ОРЛЕВИЧ</i>	
РУСОФИЛЬСКОЕ ДВИЖЕНИЕ В НАЧАЛЕ 20-х ГОДОВ XX ВЕКА В ГАЛИЦИИ... ..	209
<i>Ярослав МАНДРИК</i>	
ФОРМИРОВАНИЕ МАССОВЫХ КАДРОВ ДЛЯ КОЛХОЗНОГО СТРОИТЕЛЬСТВА СОВЕТСКОЙ УКРАИНЫ В ГОДЫ ЗАВЕРШЕНИЯ КОЛЛЕКТИВИЗАЦИИ.....	213
<i>Татьяна ХОДАК</i>	
ПОЛИТИЧЕСКАЯ БОРЬБА В УНТП–УНДО ВОКРУГ ГОСУДАРСТВООБРАЗУЮЩЕЙ КОНЦЕПЦИИ В 20–30-х гг. XX в.	220
<i>Игорь СОЛЯР</i>	
УКРАИНСКИЙ ПОЛИТИКУМ И МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В 1920–1930-х гг.: ФОРМАТ МЕЖПАРЛАМЕНТСКОЙ УНИИ.....	225
<i>Татьяна МОСИЙЧУК</i>	
СОТРУДНИЧЕСТВО УНДО И ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА “РОДНАЯ ШКОЛА” (20–30-е гг. XX в.).....	232
<i>Лев ДАВЫБИДА</i>	
КАССЫ БОЛЬНЫХ В ГАЛИЦИИ (1919–1933 гг.): ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	237
<i>Марьяна МОСОРКО</i>	
ИЗМЕНЕНИЯ МАТЕРИАЛЬНО-БЫТОВЫХ УСЛОВИЙ ЖИЗНИ ПОЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ ГАЛИЦИИ ПОД ВЛИЯНИЕМ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛЬНО-БЫТОВОЙ МОДЕЛИ (1939–1941 гг.)	245
<i>Николай ВИТЕНКО</i>	
КОЛЛЕКТИВИЗАЦИЯ НА ТЕРРИТОРИИ ЗАПАДНЫХ ОБЛАСТЕЙ УССР В НАЧАЛЕ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ (17 сентября 1939 г. – 22 июня 1941 г.).....	252
<i>Тамара ГАЛИЦКАЯ-ДИДУХ</i>	
ВОЕННОЕ И ИДЕОЛОГО-ПОЛИТИЧЕСКОЕ ПРОТИВОСТОЯНИЕ УПА И ОУН(б) И СОВЕТСКИХ КАРАТЕЛЬНЫХ СТРУКТУР 1944–1945 гг. (НА ПРИМЕРЕ СТАНИСЛАВСКОЙ ОБЛАСТИ).....	263
<i>Иван Пендзей</i>	
ОТ “ЭПОХИ М.ГОРТИ” К “ЭПОХЕ Я.КАДАРА”: ПРЕДИСТОРИЯ КОММУНИСТИЧЕСКОГО ТОТАЛИТАРИЗМА В ВЕНГРИИ.....	271
<i>Степан КОБУТА, Лариса КОБУТА</i>	
ИВАНО-ФРАНКОВСК В 1992 г.: ТЕНДЕНЦИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ ГОРОДА ПЕРВОГО ГОДА УКРАИНСКОЙ НЕЗАВИСИМОСТИ.....	283
<i>Петр ФЕДОРЧАК, Татьяна ФЕДОРЧАК</i>	
УЧАСТИЕ ПОКУТЯН В РАЗВИТИИ УКРАИНСКО-ПОЛЬСКИХ ОТНОШЕНИЙ В СФЕРЕ КУЛЬТУРЫ.....	

ИСТОРИЯ РЕЛИГИИ И ЦЕРКВИ В

<i>Виталий ЛОТОЦКИЙ</i>	288
РЕЛИГИОЗНАЯ ЖИЗНЬ УКРАИНСКОГО ОБЩЕСТВА СТАНИСЛАВОВА	

ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX ст.	
<i>Ирина СТАСЮК</i> ГРЕКО-КАТОЛИЧЕСКОЕ ЖЕНСКОЕ МОНАШЕСТВО СТАНИСЛАВОВСКОЙ ЕПАРХИИ В ПЕРИОД ОККУПАЦИОННЫХ РЕЖИМОВ 1939–1950 гг.	298
<i>Игорь ПЫЛЫПВИВ, Руслан ДЕЛЯТИНСКИЙ</i> ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ СТРУК- ТУРЫ СТАНИСЛАВОВСКОЙ ЕПАРХИИ ГКЦ ВО ВТОРОЙ РЕЧИ ПОСПОЛИТОЙ (1919–1925 гг.).....	311
<i>Ольга ВОЙТЮК</i> РАЗВИТИЕ ИКОНОПИСНОЙ ШКОЛЫ В СВЯТО-ИВАНОВСКОЙ ЛАВРЕ В 20– 30-х гг. XX в.	319
<i>Олег ЕГРЕШИЙ</i> ПРОБЛЕМА БЫТА И СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ СЕ- МЕЙ ГРЕКО-КАТОЛИЧЕСКИХ СВЯЩЕННИКОВ – ПОЛИТИЧЕСКИХ ПЕРЕСЕ- ЛЕНЦЕВ НА ДАЛЕКИЙ ВОСТОК 1950-х – ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ 1960-х гг.	324

ИСТОРИЯ УКРАИНСКОЙ КУЛЬТУРЫ

<i>Лилия ШОЛОГОН</i> НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЕ ДВИЖЕНИЕ УКРАИНЦЕВ ГАЛИЦИИ СРЕ- ДИНЫ XIX В. НА СТРАНИЦАХ ПЕРИОДИЧЕСКОГО ИЗДАНИЯ “ЗОРЯ ГАЛИЦКАЯ” (1848–1857 гг.).....	334
<i>Андрей КОРОЛЬКО</i> ТЕАТРАЛЬНОЕ И МУЗЫКАЛЬНОЕ ИСКУССТВО ЖИТЕЛЕЙ ПОКУТЬЯ В КОН- ТЕКСТЕ УКРАИНСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ВОЗРОЖДЕНИЯ (1880-е–1919 гг.)... <i>Любовь СЛЫВКА</i> УЧАСТИЕ УКРАИНСКОЙ ШЛЯХТЫ В ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОМ ДВИЖЕНИИ ГАЛИЦИИ (КОНЕЦ XIX – НАЧАЛО XX в.).....	338
<i>Анна ВАРАНЬЦЯ</i> НАРОДНАЯ УЧИТЕЛЬНИЦА В ГАЛИЦИИ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX – НАЧАЛА XX ВЕКА (К ВОПРОСУ ОБ ЭМАНСИПАЦИИ ЖЕНЩИНЫ).....	354
<i>Василий БУРДУЛАНЮК</i> УКРАИНСКОЕ ЯЗЫКОВЕДЕНИЕ ГАЛИЦИИ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX – ПЕРВОЙ ТРЕТИ XX в.	361
<i>Петр ФЕДОРЧАК, Татьяна ФЕДОРЧАК</i> КУЛЬТУРНО-ОБЩЕСТВЕННАЯ ЖИЗНЬ УКРАИНСКОЙ ЭМИГРАЦИИ В ЧЕХО- СЛОВАЦКОЙ РЕСПУБЛИКЕ (1918–1939 гг.).....	370

ИСТОРИЧЕСКАЯ БИОГРАФИСТИКА

<i>Андрей МИЩУК, Марьяна МИЩУК</i> ЮЛИАН ЦЕЛЕВИЧ: КУЛЬТУРНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ.....	390
<i>Игорь ГРЫНЬИК</i> ДИПЛОМАТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ВАСИЛИЯ ПАНЕЙКА НА ПАРИЖ- СКОЙ МИРНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ.....	396
<i>Наталья БУРАЧОК</i> УЧАСТИЕ НИКОЛАЯ ШЛЕМКЕВИЧА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ФРОНТА НАЦИО- НАЛЬНОГО ЕДИНСТВА.....	402
<i>Светлана КОБУТА</i> МОТИВ СВОБОДЫ В ОБЩЕСТВЕННОЙ ЛИРИКЕ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА И ИВАНА БАГРЯНОГО.....	406

<i>Петр ХМЕЛЁВСКИЙ</i>	411
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПАВЛА ЛЫСЯКА В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ ПРОЦЕССОВ В ЗАПАДНОЙ УКРАИНЕ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ XX ВЕКА.....	

ИСТОРИЧЕСКОЕ КРАЕВЕДЕНИЕ

416

<i>Виталий НАГИРНЫЙ</i>	425
ИНВЕНТАРНАЯ ОПИСЬ ЧЕРНЕЛИЦКОГО ЗАМКА 1757 ГОДА.....	
<i>Магда АРСЕНИЧ</i>	433
ЧЕРНЕЛИЦКИЙ ЗАМОК В МЕЖДУВОСНННЫЙ ПЕРИОД (1918–1939) В СВЕТЕ ИЗБРАННЫХ АРХИВНЫХ ИСТОЧНИКОВ.....	
<i>Левко КВЯТКОВСКИЙ</i>	
ПРОЕКТ ПОСЛЕВОЕННОГО ВОССТАНОВЛЕНИЯ ЧЕРНЕЛИЦКОГО ЗАМКА 1922 г.	

ПОЛИТОЛОГИЯ

439

<i>Иван МОНОЛАТИЙ</i>	446
НА ПУТИ К ГАЛИЦКОМУ МЕЖЭТНИЧЕСКОМУ КОМПРОМИССУ: ПЕРЕГОВОРНЫЕ ПРОЦЕССЫ 1911–1912 гг.	
<i>Николай ГЕНЬК</i>	
РОЛЬ НАРОДНОЙ ДИПЛОМАТИИ В ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИИ УКРАИНСКО-ПОЛЬСКОГО ПРИМИРЕНИЯ.....	

ИСТОРИОГРАФИЯ

455

<i>Николай КУГУТЯК</i>	471
ИСТОРИЯ ВЕЛИКОГО СКИТА КАК НАУЧНАЯ ПРОБЛЕМА.....	
<i>Василий ПЕДЫЧ</i>	481
УКРАИНСКАЯ ИСТОРИОГРАФИЯ В ГАЛИЦИИ XIX – НАЧАЛА XX ВЕКА: ПРОБЛЕМЫ ИНСТИТУЦИОННОГО СТАНОВЛЕНИЯ.....	
<i>Ульяна КЛИМЮК</i>	487
ИДЕЯ ПОЛЬСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ В ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ МЫСЛИ ГАЛИЦИИ ВО ВРЕМЯ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ В ОЦЕНКЕ ПОЛЬСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ.....	
<i>Ирина ГАЛАЙЧУК</i>	493
ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ СОВРЕМЕННОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИСТОРИОГРАФИИ ОБЩЕСТВЕННЫХ ПРОЦЕССОВ В ГАЛИЦИИ В ГОДЫ НЕМЕЦКОЙ ОККУПАЦИИ (1941–1944 гг.).....	
<i>Степан БОРЧУК</i>	500
ПРОБЛЕМАТИКА УКРАИНСКОГО НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОГО ДВИЖЕНИЯ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ НА СТРАНИЦАХ ЭНЦИКЛОПЕДИЧЕСКИХ И БИБЛИОГРАФИЧЕСКИХ ИЗДАНИЙ.....	
<i>Андрей КРЮКОВ</i>	507
АГРАРНАЯ ПОЛИТИКА ПОЛЬШИ В ГАЛИЦИИ В ПОЛЬСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ МЕЖВОЕННОГО ПЕРИОДА.....	
<i>Владимир КРОЙТОР</i>	

ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТ УКРАИНСКОГО ВОПРОСА В ПОЛИТИКЕ
РУМЫНИИ..... 514

Маряна ВОЛОШИН

НАУЧНЫЕ ТРУДЫ ЛЮБОВИ СУХОЙ И ЕЕ ВКЛАД В РАЗВИТИЕ УКРАИНСКОЙ
ЭТНОГРАФИИ.....

ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ

Зоряна РОСЬ 523

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДЖАЗОВЫХ ФЕСТИВАЛЕЙ КАК ПО-
КАЗАТЕЛЬ ОСНОВНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ ДЖАЗОВОГО ФЕСТИ-
ВАЛЬНОГО ДВИЖЕНИЯ В УКРАИНЕ В ПЕРИОД 1990–2012 гг. 530

Юрий ВОЛОЩУК

НАРОДНО-АНСАМБЛЕВООЕ ИНСТРУМЕНТАЛЬНОЕ ИСПОЛНИТЕЛЬСТВО ПРИ-
КАРПАТЯ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ.....

ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ 534

Юрий ЯКОВЛЕВ

БИОГРАФИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ И.О.ЛЕВИЦКОГО КАК ИСТОЧНИК К ИЗУЧЕ-
НИЮ ИСТОРИИ УРП В ГАЛИЦИИ КОНЦА XIX – НАЧАЛА XX в. 546

Вера КОЧКОДАН

ОТБРАЖЕНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЖЕНСКИХ ОБЩЕСТВ ВОСТОЧНОЙ ГА-
ЛИЦИИ В УКРАИНОЯЗЫЧНЫХ ИЗДАНИЯХ (1914–1939 гг.)..... 551

Галина СТЕФАНЮК

ПЕРИОДИЧЕСКИЕ ИЗДАНИЯ 1941–1944 гг. КАК ИСТОЧНИКИ К ИЗУЧЕНИЮ
СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВОГО ПОЛОЖЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ ГАЛИЦИИ В УСЛО-
ВИЯХ НАЦИСТСКОЙ ОККУПАЦИИ.....

РЕЦЕНЗИИ И ОБЗОРЫ

Олег ЕГРЕШИЙ, Игорь РАЙКИВСКИЙ 557

УКРАИНСКИЙ ЖЕНСКИЙ РУХ В МЕЖДУВОЕННОЙ ГАЛИЦИИ В ТРАКТОВКЕ
МИРОСЛАВЫ ДЯДЮК: НОВОЕ ВИДЕНИЕ..... 561

Александр МАНУЩЕНКО

ЦЕННОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПО ИСТОРИИ УКРАИНСКОГО ОСВОБОДИТЕЛЬ-
НОГО ДВИЖЕНИЯ 1940–1950-х гг. ....

ХРОНИКА НАУЧНОЙ ЖИЗНИ

Андрей КОРОЛЬКО

ИНФОРМАЦИЯ О ЗАЩИТЕ ДОКТОРСКИХ (КАНДИДАТСКИХ) ДИССЕРТАЦИЙ 572

В СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОМ УЧЕНОМ СОВЕТЕ Д 20.051.05 ДВНЗ “ПРИ-
КАРПАТСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ ВАСИЛИЯ
СТЕФАНИКА” У 2010–2013 гг. 577

НАШИ АВТОРА.....

CONTENTS

85

FEW WORDS ABOUT A JUBILEE

Igor TSEPENDA

TO VOLODYMYR GRABOVETSKYY 85 ANNIVERSARY..... 19

Mychaylo PANKIV

THE INVESTIGATOR OF ONE OF THE MOST TRAGIC PERIODS IN THE HISTORY OF PRECARPATHIA..... 24

Volodymyr GRABOVETSKYY

MY MEETINGS WITH FAMOUS PEOPLE. MEMOIRS..... 29

Petro ARSENYCH

MEMOIRS ABOUT COLLABORATION WITH VOLODYMYR GRABOVETSKYY... 88

THE BIBLIOGRAPHY OF VOLODYMYR GRABOVETSKYY MONOGRAPHIC WORKS. 91

BOOKS ABOUT LIFE AND SCIENTIFIC ACTIVITY OF VOLODYMYR GRABOVETSKYY..... 94

CHRONICLE OF LIFE, SCIENTIFICALLY-PEDAGOGICAL AND PUBLIC ACTIVITY OF VOLODYMYR GRABOVETSKYY..... 96

MEDIUM AEVUM

Myroslav VOLOSHCHUK

VICE-VOIEVODA OF TRANSYLVANIA PETER SON OF NICOLAS DICTUS ORRUS FROM BALOG FAMILY (VICEVAYUODA TRANSILVANIAE PETRUS DICTUS ORRUS FILIUS NICOLAI DE BALOGH)..... 100

Sergiy DUBCHAK

WORKS OF AURELIUS AUGUSTINE AS SOURCES OF STUDYING THE HISTORY OF LATIN AFRICA OF THE FIRST THIRD OF THE Vth CENTURY..... 115

Andriy PAVLIUK

THE CHARACTER OF LOMBARDS CONQUEST OF ITALY (568–584 YEARS).....

Andriy STASYUK

THE PROBLEM OF FORMATION THE MISSIONARY ACTIVITIES THE ORDER OF FRAIS MINOR IN THE RUTHENIA IN THE SECOND HALF OF 30's – EARLY 40's XIII CENTURY..... 121

ETHOLOGY

Svitlana BOYAN

KNOWLEDGE METEOROLOGICAL IN FOLK CALENDAR OF BOYKS..... 136

Christina ANDREYKIV

WOOD CRAFTS DEVELOPMENT ON BOYKIVSHCHINA IN THE LATE NINETEENTH- EARLY TWENTIES CENTURIES.....

HISTORY

Oleksandr KUCHYK, Oleg TSEBENKO

THE HERBURTS IN POLISH-OTTOMAN DIPLOMACY IN THE SECOND HALF OF THE XVI CENTURY..... 143

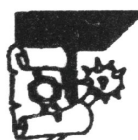
Mykchaylo SYHYDYN

PODILLYA IN THE POLITICAL PLANS OF BOHDAN KHMELNYTSKY..... 149

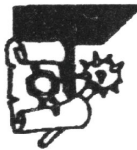
Maryana ZASYPKO

DEVELOPMENT OF MANUFACTURING IN THE PERIOD OF HETMAN D.APOSTLE..... 154

<i>Igor RAYKIVSKYY</i> THE UNITY OF RUSKO-UKRAINIAN SPASE IN THE MODERN THOUGHT IN GALICIA DURING THE REVOLUTION of 1848–1849.....	168
<i>Lyubomyr ILYN</i> GALICIAN REGIONAL SEYM AND FORMATION OF PRINCIPLES OF THE UKRAINIAN-POLISH POLITICAL RELATIONS (1861–1914).....	174
<i>Ivan PATER</i> THE INTERNATIONAL ACTIVITIES OF UNION OF LIBERATION OF UKRAINIAN (1914–1918).....	186
<i>Petro SIREDZHUK</i> THE HUTSUL IN THE BATTLES FOR THE UKRAINIAN STATE INDEPENDENCE IN 1918–1921.....	194
<i>Andriy BEZSMERTNYI</i> THE STRUCTURE OF EMPLOYMENT OF THE POPULATION OF THE VOLYN REGION DURING THE INTERWAR PERIOD.....	200
<i>Iryna ORLEVYCH</i> RUSSOPHILE TREND IN THE EARLY OF THE 20 th YEARS IN THE 20 th CENTURY IN GALICIA.....	209
<i>Tetyana KHODAK</i> THE POLITICAL STRUGGLE IN UNTP – UNDO AROUND THE CONCEPT OF THE STATE-FORMATIVE CONCEPT IN THE 20–30-ies YEARS OF THE XX CENTURY....	213
<i>Igor SOLYAR</i> UKRAINIAN POLITICS AND INTERNATIONAL ORGANIZATION 1920–1930: FORMATS OF INTERPARLIAMENTARY UNION.....	220
<i>Yaroslav MANDRYK</i> DISCLOSED ACTIVITY PARTY AND GOVERNMENT ORGANS OF SOVIET UKRAINE IN PREPARATION OF MACHINE.....	225
<i>Tetyana MOSIYCHUK</i> COOPERATION UNDO AND EDUCATIONAL SOCIETY “RIDNA SHKOLA” (20–30 th YEARS OF THE XX CENTURY).....	237
<i>Lev DAVYBIDA</i> SIKNESS FUNDS IN GALICIA (1919–1933): THE HISTORICAL ASPECT.....	245
<i>Maryana MOSORKO</i> THE CONDITIONS OF MATERIAL AND DOMESTIC LIFE OF POLISH POPULATION OF GALICIA 1939–1941.....	252
<i>Mykola VITENKO</i> COLLECTIVIZATION ON THE TERRITORY OF THE WESTERN REGIONS OF UKRAINE AT THE BEGINNING OF THE SECOND WORLD WAR (ON SEPTEMBER, 17 1939 – ON JUNE, 22 1941).....	263
<i>Ivan PENDZEY</i> FROM THE “AGE OF M.GORTI” TO THE “AGE OF Y.KADAR”: BACKGROUND OF COMMUNIST TOTALITARIANISM IN HUNGARY.....	271
<i>Stepan KOBUTA, Larisa KOBUTA</i> IVANO-FRANKIVSK IN 1992: THE SOCIO-ECONOMIC TENDENCIES OF THE TOWN LIFE DURING THE FIRST YEAR OF THE UKRAINIAN INDEPENDENCY.....	283
<i>Tamara HALYTSKA-DIDUKH</i> THE MILITARY AND IDEOLOGICAL AND POLITICAL CONFRONTATION UPA AND OUN (B) OF THE SOVIET PUNITIVE INSTITUTIONS IN 1944–1945 (FOR EXAMPLE, STANISLAV REGION).....	
<i>Petro FEDORCHAK, Tetyana FEDORCHAK</i> POKUTYAN PARTICIPATION IN THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN-POLISH	288

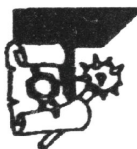

RELATIONS IN THE SPHERE OF CULTURE.....	298
<i>Vitalij LOTOCKYY</i> RELIGIOUS LIFE OF UKRAINIAN SOCIETY OF STANISLAVIV OF THE SECOND HALF OF THE XIX C.....	311
<i>Iryna STASYUK</i> GREEK-CATHOLIC WOMEN'S MONASTERY OF STANISLAVIV DIOCESE DURING THE PERIOD OF OCCUPATIONAL 1939–1950 YY.....	319
<i>Igor PYLYPIV, Ruslan DELYATYNSKYY</i> PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF THE GREEK-CATHOLIC STANISLAVIV DIOCESE'S ORGANIZATIONAL-TERRITORIAL STRUCTURE IN THE SECOND RICH POSPOLITA (1919–1925).....	324
<i>Olga WOJTJUK</i> THE DEVELOPMENT OF THE ICON PAINTING SCHOOL AT ST. IVANOVO MONASTERY IN LVIV IN THE YEARS OF 1927–1939	
<i>Oleg YEGRESHIY</i> THE PROBLEM OF THE MODE OF LIFE AND SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTA- BILITY OF GREEK-CATHOLIC PRIESTS' FAMILIES – THE POLITICAL MIG- RANTS TO THE FAR EAST IN 1950-S AND THE FIRST PART OF 1960-s.....	334

HISTORY OF UKRAINIAN CULTURE

<i>Liliya SHOLOGON</i> NATIONAL AND CULTURAL MOVEMENT OF THE UKRAININS OF GALICHYNA IN THE MIDDLE OF THE XIX CENTURY ON THE PAGES OF NEWSPAPER “ZORYA GALYTSKA” (1848– 1857).....	338
<i>Andriy KOROLKO</i> MUSICAL AND CHORAL ART OF POKUTTYA POPULATION IN CONTEXT OF THE UKRAINIAN NATIONAL REPIRTH (1880-ies - 1919)	354
<i>Anna VARANYTSYA</i> PRIMARY SCHOOL TEACHER IN GALICIA OF THE SECOND HALF OF THE XIX – THE BEGINNING OF THE XX CENTURY (ON THE EMANCIPATION OF WOMAN).....	361
<i>Lyubov SLYVKA</i> PARTICIPATION OF THE UKRAINIAN NOBILITY IN THE DEVELOPMENT OF ENLIGHTENMENT MOVEMENT IN GALICIA IN THE PERIOD 19 – EARLY 20 th CENTURY.....	370
<i>Vasyl BURDULANYUK</i> UKRAINIAN LINGUISTIC IN HALYCHYNA IN THE SECOND HALF OF THE 19TH AND THE FIRST THIRD OF THE 20 th CENTURIES.....	383
<i>Petro FEDORCHAK, Tetyana FEDORCHAK</i> CULTURAL AND SOCIAL LIFE OF THE UKRAINIAN EMIGRATION IN THE CZECHOSLOVAK REPUBLIC (1918–1939).....	390

HISTORICAL BIOGRAPHY

402

406

<i>Andrij MISHCHUK, Maryana MISHCHUK</i> JULIAN TSELEVYCH – CULTURAL AND EDUCATIONAL WORK.....	
<i>Igor GRYNKY</i> THE DIPLOMATIC MISSION OF VASYL PANEYKO ON THE PARIS PEACE CONFERENCE.....	411
<i>Svitlana KOBUTA</i> MOTIVE OF FREEDOM IN CIVIL LYRIC OF GEORGE ORWELL AND IVAN BAGRIANYI.....	
<i>Nataliya BURACHOK</i> PARTICIPATION IN THE ACTIVITIES OF THE FRONT OF NATIONAL UNITY MYCHOLA SHLEMKEVYCH.....	416
<i>Petro CHMELYOVSKYY</i> SOCIAL AND POLITICAL ACTIVITY OF P. LYSYAK IN THE CONTEXT OF SOCIAL PROCESSES IN THE WESTERN UKRAINE IN THE FIRST HALF OF THE TWENTIETH CENTURY.....	425 433

HISTORICAL LANDSTUDY

<i>Vitaliy NAGIRNYI</i> CHERNELYTSYA CASTLE'S INVENTORY FROM 1757.....	439
<i>Magda ARSENICH</i> CHERNELYTSA CASTLE DURING INTERBELLUM (1918–1939) IN SELECTION OF ARCHIVE DOCUMENTS.....	446
<i>Levko KVVATKOVSKYY</i> POST-WAR RESTORATION PROJECT OF THE CASTLE IN CHERNELYTSYA IN 1922.....	

POLITOLOGY

<i>Ivan MONOLATYI</i> TOWARDS THE GALICIAN INTERETHNIC COMPROMISE: NEGOTIATION PRO- CESS IN 1911–1912.....	455 471
<i>Mykola GENYK</i> THE ROLE OF PEOPLE'S DIPLOMACY IN INSTITUTIONALIZATION OF THE PO- LISH-UKRAINIAN RECONCILIATION.....	481

HISTORIOGRAPHY

<i>Mykola KUHUTYAK</i> THE HISTORY OF THE GREAT SKYT AS THE SCIENTIFIC PROBLEM.....	487 493
<i>Vasyl PEDYCH</i> UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY OF GALICIA OF THE XIX – THE BEGINNING OF THE XX CENT.: THE PROBLEM OF SYSTEMATIC STUDY.....	500 507
<i>Ulyana KLYMYUK</i> THE IDEA OF THE POLISH STATE IN SOCIAL AND POLITICAL THOUGHT IN GALICIA DURING I WORLD WAR IN THE POLISH HISTORIOGRAPHY.....	514

Iryna HALAYCHUK

THE MAIN TENDENCIES OF NATIONAL CONTEMPORARY HISTORIOGRAPHY OF SOCIAL PROCESSES IN GALICIA IN THE YEARS OF NAZI OCCUPATION 1941 – 1944

Stepan BORCHUK

THE PROBLEM OF THE UKRAINIAN NATIONAL MOVEMENT DURING ON THE PAGES OF ENCYCLOPAEDIAS AND BIBLIOGRAPHICAL WORDS

Andriy KRYUKOV

AGRARIAN POLITICA OF POLAND IN GALICIA IN THE POLISH HISTORIOGRAPHY THE INTERWAR PERIOD..... 523

Volodymyr KROYTOR

HISTORIOGRAPHICAL CONTENT OF THE UKRAINIAN ISSUES IN POLITICS OF ROMANIA OF THE INTERWAR PERIOD..... 530

Maryana VOLOSCHYN

SCIENTIFIC RESEARCH OF LUBOV SUKHA AND HER CONTRIBUTION IN THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHY 1940–1950 Y.. 534

STUDY OF ART

Zoriana ROS

THE ACTIVITY OF THE INTERNATIONAL JAZZ FESTIVALS AS AN INDICATOR OF THE MAIN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF JAZZ FESTIVAL MOVEMENT IN UKRAINE FROM THE PERIOD 1990 TO 2012..... 546

Yuriy VOLOSHCHUK

FOLK ENSEMBLE INSTRUMENTAL PERFORMANCE OF PRECARPATHIAN REGION: MODERN TRENDS FUNCTIONING..... 551

STUDY OF SOURCES

BIOGRAPHIC DICTIONARY BY I.O.LEVYTSKYI AS A SOURCE FOR STUDYING OF THE HISTORY OF URP IN GALICIA LATE XIX – EARLY XX CENTURY..... 557

Galyna STEFANIUK

PERIODICALS IN 1941–1944 AS THE SOURCE FOR STUDYING OF SOCIAL AND LEGAL SITUATION OF HALYCH POPULATION UNDER THE NAZI OCCUPAT..... 572

Vira KOCHKODAN

THE DISPLAY OF WOMEN'S SOCIETIES ACTIVITY OF THE EARSTEN GALICIA IN THE UKRAINIAN PERIODICALS (1914–1939)..... 577

REVIEWS

Oleg YEGRESHIY, Igor RAYKIVSKYY

FEMALE MOVEMENT IN GALICIA BETWEEN TWO WORLD WARS IN THE MYROSLAVA DIADYUK'S: NEW VISION.....

Oleksandr MARUSHCENKO

VALUABLE INVESTIGATION IN THE HISTORY OF THE UKRAINIAN LIBE-

SCIENTIFIC LIFE

RATING MOVEMENT OF 1940–1950s YEARS.....

Andriy Korolko

INFORMATION ABOUT DOCTORAL (CANDIDATAL) THESES AT SPECIALIZED
ACADEMIC COUNCIL Д 20. 051 05 PRECARPATHIAN NATIONAL UNIVERSITY
AFTER VASYL STEFANYK IN 2010–2013 s. YEARS.....

OUR AUTHORS.....

УДК 371.214.114:94 (4)

Мирослав ВОЛОЩУК

**ВІЦЕ-ВОЄВОДА ТРАНСІЛЬВАНІЇ ПЕТРО, СИН МИКОЛИ, ПРОЗВАНИЙ
РУСЬКИМ, З РОДУ БАЛОГ
(Vicevayuada Transilvaniae Petrus dictus Orrus filius Nicolai de Balogh)***

Стаття присвячена персоні трансільванського віце-воєводи Петра, прозваного Руським, з роду Балог, його майновому та соціальному статусові. Okремо автор розглянув ряд версій, чому саме цей урядовець згадувався в офіційній документації як “прозваний Руським”. Відзначається роль вельможі на службі при дворі воєводи Фоми Сеченьї. Окреслюються завдання та обов’язки віце-воєводи. Саме Петро, прозваний Руським, заснував відгалуження роду Балог – рід Дренчен, до якого належали та з яким асоціювалися всі його нащадки.

Ключові слова: Петро, прозваний Руським, воєвода Трансільванії, віце-воєвода, династія Анжу, руські переселенці, рід Балог, рід Дренчен.

Тривала традиція заселення трансільванських комітатів Угорського королівства вихідцями з Русі ще від початку XIII ст. створила підстави не тільки для виникнення цілого ряду топонімів “руського” походження. У XIV ст. на сторінках актового матеріалу місцевого походження час від часу появляються особи, “прозвані Руськими”, соціальний статус яких був доволі високим. Серед найбільш престижних – інститут воєводи та віце-воєводи Трансільванії. Зазначене урядування в адміністративній практиці Угорського королівства з’явилося від початку XI ст. при Стефані I (Stephanus, 1000–1038 pp.) після остаточного приєднання ним земель у південно-східних околицях Карпатського хребта.

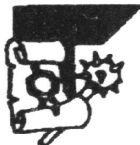
Сама Трансільванія (з латин. – *Transsilvania*, тобто “Залісся”; нім. варіант – *Siebenbürgen*, тобто “Семиграддя”; угор. варіант – *Erdély*) у межах Угорщини перебувала на особливих умовах, схожих до автономії. Упродовж кількох поколінь посада воєводи трансформувалася з посади комеса комітату Альба. Уперше *terminus vaiavoda* появився на сторінках джерел у 1199 р. У суспільній ієрархії країни ця особа займала високе місце, одразу ж після палатина, що можна побачити на прикладі укладення актів, серед свідків яких були також і воєводи. Нерідко воєводою ставали представники секейських або ж від XII ст. – саксонських знатних родів¹. Додаткове місце та вплив на етнічні групи в межах зазначених земель зберігали за собою католицький препозит міста Сібіу та трансільванський єпископ, що перебував у місті Алба Юлія (Alba Iulia, нім. варіант – *Karlsburg*, угор. – *Gyulafehérvár*, тепер – місто Алба Юлія, повіт Алба, Румунія). Від XII ст. тут традиційно отримували в користування свої пожалування духовно-рицарські Ордени, зокрема, іоаннітів і тевтонців².

У межах відведених володінь очільник Трансільванії володів повноваженнями головного військовокомандувача, зберігав право судочинства та збору податків.

В історії галицько-угорських стосунків воєводи не раз займали центральне місце. Зокрема, Бенедикт, відомий із літопису як Бенедикт Лисий, упродовж 1209–1210 pp. урядував у Галичі, заслуживши від місцевого нарратора за свої діяння прізвисько Антихриста. Він “**бѣ бо томитель бояромъ и гражаномъ и блоудъ творя и оускверняхоу жены же и черници и попады [...]**”³. Серед подій двосторонніх відносин середини – другої половини XIII ст. трансільванські воєводи більше не зустрічалися, хоча контакти між обома землями були доволі тісними. Зокрема, протягом 1230 та 1232 pp. молодший король Бела, котрий урядував у землях Трансільванії, двічі здійснював кампанії до Галицької землі, добре відомі з літописної традиції⁴.

Ми можемо лише здогадуватися, що в період правління воєводи Ласло Кана, що в межах відведених йому земель при Андрієві III (*Andreas*, 1290–1301 pp.) був цілком само-

* Дана публікація появилася завдяки всебічній підтримці Вишеградського міжнародного стипендіального фонду (Visegradfund) упродовж 2012–2013 pp. Особливу подяку за цінні поради висловлюю доцентів Ференцові Шебьоку (Університет імені Йозефа Аттілі, Сегед, Угорщина).

достатнім, між 1297–1315 рр. частина вихідців із Русі, котрі мешкали в його володіннях, могли брати участь у виступах проти Карла Роберта з Анжуйської династії (*Carolus Robertus*, 1308–1342 рр.).

Посада ж віце-воєводи Трансільванії, як переконаний сучасний румунський дослідник Андраш Ковач, в адміністративній практиці Угорщини появилася не раніше початку XIV ст., серед яких першим може вважатися Микола з Вашару⁵. Особа, яка перебувала на цій безпосередній службі воєводи, будучи його прямим фаміліарієм, водночас вважалася комесом Фегера⁶. Віце-воєвода від імені свого сюзерена провадив судові слідства, вирішував земельні питання в межах власної компетенції, вочевидь, входив до складу військової знаті. Серед віце-воєвод, котрі певним чином могли бути пов'язані із землями Русі, відомий засновник роду Дренчен і фаміліарій воєводи Фоми Сеченї – віце-воєвода Трансільванії Петро, прозваний Руським, з роду Балог (*vicevayuada Transilvaniae Petrus dictus Orrus filius Nicolai de Balogh*).

Зокрема, уперше про персону *nomine Orrus dictus Peteu* саме як “прозваного Руським”, згадує диплом короля Карла Роберта від 13 січня 1338 р.⁷. Глибокий аналіз актового матеріалу, опублікованого останніми роками в Угорщині й Румунії, дає всі підстави для ототожнення зазначеної особи з віце-воєводою Трансільванії Петром, сином Миколи, що обіймав цю посаду впродовж 1323–1344 рр. у період правління воєводи Фоми з роду Сеченї⁸. Кількість документів, що стосуються життя та діяльності досліджуваної особи, вимірюється десятками (серед них чимало таких, які були особисто укладені та скріплені печаткою віце-воєводи, зображення якої нам, на жаль, не відоме), однак лише кілька разів указаний чиновник був прозваний Руським, що вимагає прискіпливішої уваги до його біографії та визначення генези появи такого прізвища.

Так, аналогічна індивідуалізація стосовно нього вживалася у двох актах капітули міста Орадея (тепер – місто Орадя, повіт Біхор, Румунія) від 16 лютого 1338 р.⁹. У зверненні до Егерської капітули з боку Володислава, сина Миколи *de Scarus* (тепер – село Скерешово, округ Ревуца, Банськобистрицький край, Словаччина) і його брата Петра, датованому 22 лютого 1344 р., він згадується з прізвищем *dictus Orrus* востаннє. Відома також його родова приналежність – *magister Petew dictus Orrus filius Nicolai de Balogh et Derenchen*¹⁰.

Наведений вище документ засвідчував походження Петра, сина Миколи з роду *Balogh* (Балог), відомого від XI ст.¹¹. Ще на сторінках “Дінь Угорців” Шимона Кезаї наприкінці XIII ст. указувалося, що це сімейство в межах країни почало формуватися від часів правління короля Петера Орлеоло в 1038–1041, 1044–1046 рр. Засновником роду був рицар із Тюрингії Альтман (*Altmann*)¹². Упродовж XII–XIII ст. представники сімейства закріпили за собою ряд земельних пожалувань, зокрема, у комітаті Гемер, центром яких була фортеця Балог (тепер – Великий Блх, округ Рімавська субота, Банськобистрицький край, Словаччина), від назви якої отримав своє ім'я рід.

Представники сімейства воювали на боці угорських королів із династії Арпадів проти монголів у битві на ріці Шайо 11 квітня 1241 р., проти австрійського герцога Фрідріха Бабенберга, прозваного Сварливим (*Fredericus*, 1230–1246 рр.), на ріці Лейті 15 червня 1246 р., ходили походами (очевидно, під командуванням галицького короля Коломана) проти боснійських єретиків, будучи вшановані Белою IV (*Bela*, 1235–1270 рр.) і його наступниками відповідними земельними наділами¹³. Із часом володіння роду поширилися теж і на територію інших комітатів, зокрема, Баранї¹⁴. Безумовно, представники роду Балог не раз пересікалися з вихідцями з руських земель, у тому числі серед оточення Коломана (*Colomannus*, 1208–1241 рр.) чи Бели IV, однак жоден із сімейства не ідентифікувався як *dictus Orrus*. На початку XIV ст. окремі представники роду Балог підтримували колишнього королівського палатина Матвія Тренчанського в протистоянні з новим королем Карлом Робертом¹⁵.

Досліджуваний нами магістр Петро був одним із синів Миколи, уперше постаючи на сторінках королівського документа від 29 березня 1323 р.¹⁶. Поряд з Петром відомі його рідні брати – магістр Володислав¹⁷, каштелян фортеці *Noznus* (тепер – село Нові Бечей, Воєводина, Сербія), магістр Микола¹⁸ та каштелян фортець *Muhad* (тепер – комуна Мехадія повіту Караш-Северін, Румунія або ж неучілілий топонім Міхалд, медьє Шомодь, Угорщина) і *Sydowar* (тепер – село Ждіоара, повіт Тіміш, Румунія), магістр Діонісій¹⁹. Батько Петра – комес Микола, син

Іванки, відомий з акта, виданого до 27 березня 1297 р.²⁰. Таким чином, урахувавши, що станом на 1323 р. у Миколи вже було чотири дорослих сини в поважному статусі *terminus post quem*, Петро міг народитися десь на рубежі XIII–XIV ст.^{□*}

Востаннє *magister Petew dictus Orrus filius Nicolai de Balogh et Derenche* постає в акті від 1 травня 1347 р.²¹. Ще кілька разів, як *olim vicevayuada Transilvaniae*, Петро згаданий між 15 липня 1347 – 16 січня 1358 рр.²², однак зміст джерел не дає змоги зрозуміти, чи був він ще серед живих після 1355 р.^{**} Таким чином, загальний вік досліджуваного вельможі міг становити близько 50–55 років.

Дослідження румунського історика Андраша Ковача показали, що *Petrus dictus Orrus* був четвертим віце-воєводою Фоми Сеченьї, обійнявши цю посаду *terminus post quem* після Симона з Жамбока 18 жовтня 1336 р.²³. Очевидно, що до цього часу магістр Петро виконував обов'язки комеса Новограда, засвідчені актом естергомського архієпископа Болеслава від 29 січня 1328 р.²⁴

Однак королівська служба мала місце й раніше. Зокрема, документ Карла Роберта від 29 березня 1323 р. засвідчує, що представники роду *Balogh*, а саме – сини комеса Миколи сина Іванки – Петро, Володислав, Микола та Діонісій отримують за вірну службу фортецю *Balug*, яка належала іншим представникам цього ж роду, із часом конфісковану за їхнє відступництво²⁵. Обставини цієї служби залишаються невідомими за браком джерел.

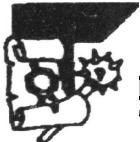
Заступивши на посаду віце-воєводи, *Petrus filius Nicolai de Balogh* не раз згадувався стосовно воєводи Фоми в статусі *officialis*²⁶. Проте повний спектр обов'язків, особливості служби, тонкощі субординації та ін. представлені документами 1337–1347 рр.²⁷

Маючи у своєму розпорядженні штат урядовців, неодноразово відомих з актів, виданих між 3 травня 1338 – 15 липня 1347 рр.²⁸, Петро, прозваний Руським, головним чином займався вирішенням земельних питань між представниками трансільванської знаті, розв'язував судові суперечки, виконував різноманітні доручення воєводи Фоми Сеченьї. Його діяльність була зосереджена в поселеннях комітатів Альба (середньовічні поселення – *Feyereghaz*^{***} *Sard*,

* При наступних згадках Петра та його братів він здебільшого постає поряд із Діонісієм (див., наприклад: CDH. – Т. 7. – V. 2. – S. 597; AKOkI. – Т. 7: 1323. – Old. 50, 203; AKOkI. – Т. 12: 1328. – Old. 30, 33), що дозволяє зробити обережний висновок про те, що саме Петро або Діонісій були найстаршими синами комеса Миколи. Малоімовірно, щоб Діонісій, який станом на 1323 р. обіймав посаду каштеляна фортець *Muhad* і *Sydowar*, був молодшим від своїх братів, згаданих лише в статусі магістрів.

** Очевидно, що Петро, прозваний Руським, ще міг бути серед живих станом на 26 серпня 1355 р. (див.: *Documenta Romaniae historica* / red. Ş. Pascu. – Bucureşti : Editura Academiei republicii socialiste România, 1977. – V. 10: Transilvania, 1351–1355. – S. 356; EOkm. – Т. 3: 1340–1359. – Old. 336–337). При цьому слід урахувати, що робота над пошуком та публікацією документів періоду правління династії Анжу в Угорщині триває. Тому в найближчий час можуть виявитися нові документи, що відобразатимуть невідомі аспекти життя та діяльності Петра, прозваного Руським, і таким чином внесуть зміни в описуваний нами образ.

*** Це поселення має певне “руське” історичне минуле. Зокрема, у період правління короля Гейзи II (Geza, 1141–1161 pp.) Церква святого Стефана з Альби отримала від королеви Єфросинії ряд пожалувань, періодично згадуваних і підтверджуваних включно до XV ст. (див.: CDH / Studio et opera G. Fejer. – Budae : Typis Typogr. Regiae Universitatis Ungaricae, 1829. – Т. 4. – V. 2. – S. 125, 175–176; CDH / Studio et opera G. Fejer. – Budae : Typis Typogr. Regiae Universitatis Ungaricae, 1838. – Т. 11. – V. 1. – S. 67). Ця обставина цікава з огляду на те, що *Eufrozyna regina Vngarie* була донькою київського князя Мстислава Володимировича (1125–1132 pp.), до її оточення, безумовно, входила обслуга, яка прибула до Угорщини з Русі. Однак нам достеменно не відомо, чи серед *variis possessionibus*, які вона передала в користування церкви, мали місце села з руським населенням. Мабуть, саме в другій половині XII ст. у межах поселення *Feyereghaz* появилися представники Ордену Іоаннітів, яким король у 1193 р. надав низку пожалувань (див.: CDH / Studio et opera G. Fejer. – Budae : Typis Typogr. Regiae Universitatis Ungaricae, 1829. – Т. 2. – V. 1. – S. 125–127). У 1211 р. межі володінь хрестоносців були описані згідно з розпорядженням Андрія II (CDH. / Studio et opera G. Fejer. – Budae : Typis Typogr. Regiae Universitatis Ungaricae, 1841. – Т. 7. – V. 5. – S. 202–203). Кілька згадок про поселення маємо також у другій половині XIII–XIV ст. (див.: *Codex diplomaticus Arpadianus continuatus* (CDA) / ed. G. Wenzel. – Pest : Magyar Tudományos Akadémia, 1873. – V. 10 (1290–1300). – № 107, 159; EOkm. – Т. 3: 1340–1359. – Old. 88, 110, 379), однак жодних “руських” епізодів історії цього поселення більше не мала.

Woyasd etc.)²⁹, Добока (середньовічні поселення – *Bunye, Chamafaya, Chegue, Eus, Vizoulo-teluk/Wazzulteluk* etc.)³⁰, Клуж (середньовічні поселення – *Almas, Berch, Buch Chazartelke, Dudurerdey, Eghazbercy Kisteluk, Kuzeplak, Tamasfalva, Tupa, Vatahaza, Zenpal, Zenthmihalteluke* etc.)³¹, Кукульський (середньовічні поселення – *Egrestü, Koroth, Zenthmarton* etc.)³², Сольнок (середньовічні поселення – *Kepus, Kereu, Marceltelku, Sosay, Vrman, Zand* etc.)³³, Торда (середньовічні поселення – *Geresteleke, Zenthgyurg* etc.)³⁴ тощо.

Попри відносно високий статус досліджуваного персонажа, його особистий земельний фонд за наявними документами не був значним. Згідно з королівським розпорядженням від 23 березня 1323 р., *Petrus filius comitis Nicolai* серед інших отримував у користування фортецю *Balug* у комітаті Гемер (вочевидь, із прилеглими до неї землями³⁵). Земля *Balogh* залишалася спадковою власністю сімейства по генеалогічній лінії роду Атфі³⁶. Наскільки тривалим було перебування самого Петра в межах цієї землі, установити неможливо. Станом на 22 лютого та 31 травня 1344 р. він ідентифікувався як *Petew dictus Orrus de Balogh*³⁷, що засвідчувало тривалість держання навколорамкових територій. Розпорядження короля Людовіка I (*Lodovicus*, 1342–1382 рр.) від 19 травня 1347 р. зараховує його до числа знаті роду *Balogh*³⁸.

Однак свій родовий масток, а відтак і родовий предикат віце-воєвода здобув у результаті отримання в комітаті Гемер *possessio Derechen* (тепер – село Дренчани, округ Рімавська Субота, Банськобистрицький край, Словаччина), уперше згадане як його особисте приватно-власницьке володіння 22 лютого 1344 р.³⁹. Із цим пожалуванням він і його нащадки асоціювалися серед угорської знаті, будучи, відповідно, досліджуваними на сторінках спеціальних генеалогічних розвідок⁴⁰ та персоніфікованих в індексах найновіших актових видань⁴¹.

Також Петро, прозваний Руським, у вже згадуваному акті Людовіка I від 19 травня 1347 р. відомий серед власників *possessio Zeech* (тепер – поселення Рімавська Сеч, округ Рімавська Субота, Банськобистрицький край, Словаччина)⁴², яке було родовим маєтком щонайменше його діда, відомого з акта естергомського архієпископа Болеслава, виданого до 27 січня 1328 р., як *Iwanka de Zeech*⁴³. Упродовж наступних поколінь представники роду суттєво розширили межі власних маєтностей, що засвідчує дослідження Габора Балог⁴⁴.

Дренченський рід, як відгалуження сімейства Балог, заснований Петром, сином Миколи, активно розростався, про що свідчить низка документів. Віцевоєвода мав щонайменше семеро синів й одну доньку, почергово згаданих в актовому матеріалі між 1347–1369 рр. Зокрема, баном Славонії та Хорватії станом на 1347 р. був його син Микола⁴⁵, згаданий уже на посаді комеса Добоки в 1367–1372 рр.⁴⁶. Станом на 21 серпня 1355 р. він також відомий як *magister Nicolaus filius Peteu dictus Voyuoda de Derenchen*⁴⁷.

Посаду королівського стольника при Людовіку I у 1347 р. обіймав *Iwanka filius Petri*⁴⁸. У документі палатина Миколи, датованому 1350 р., поряд з уже згаданими Миколою та Іваном перераховані й інші сини досліджуваної персони – *magistros Emericus, Ladislaus, Jacobus, Andreas et Petrus*⁴⁹. Із документа капітули міста Алба Юлія від 1347 р. також відома *Elizabet filia Petri dicti Balogh*⁵⁰. Послідовність, наведена в документі, може бути тотожна часу появи на світ кожного із синів і доньок Петра, прозваного Руським. Теоретично більшість його дітей народилася у 20–30-х рр. XIV ст. Однак за браком свідчень нам важко підтвердити це припущення. Важливо, що жоден із нащадків колишнього віце-воєводи не вживав предиката *dictus Orrus*. Відтак проблема приналежності котрогось із попередників Петра до “руського світу” залишається відкритою.

На сторінках своєї статті “Про фаміліаріїв трансільванського воєводи Фоми Сечень” А.Ковач висловив припущення, що *terminus dictus Orrus* закріпився за Петром випадково⁵¹. Ми не до кінця згодні з думкою румунського вченого, оскільки віце-воєвода щонайменше чотири рази на сторінках різних за походженням документів постає під таким предикатом, а тому принцип випадковості в даному випадку апіорі відпадає*. Нам видається можливим поява цього прізвиська з двох причин. Не виключено, що дружиною Миколи сина Іванки з роду Балог була якась невідома на ім’я жінка руського походження, від якої відповідний предикат було

* Випадковим, до прикладу, можна вважати казус, коли сам Петро, син Миколи, в документі, датованому 1341 р., називає себе воєводою (див.: ЕОКм. – Т. 3: 1340–1359. – Old. 61).

успадковано сином Миколи – віце-воєводою Петром. Подібні прецеденти, як ми переконані, мали місце в практиці двосторонніх відносин.

Крім того, у декількох угорських актах, датованих вереснем – жовтнем 1315 р., згадується королівський урядовець – *homo regis Orosz (Ruthenus) Iwanka*⁵², що, з огляду на наявний іменослов, свідчить про його ймовірно галицьке походження, де імена типу Іванко, Василько, Володимирко (пом'якшеного звучання) були доволі поширені.

Регести чотирьох документів, датовані напередодні та 22 вересня, 9 жовтня 1315 р., лаконічно повідомляють про наявність в околиці монастиря Агтон (тепер – поселення Айтонь-моноштора, медьє Чанад, Угорщина) земельної власності представника роду Агтон – Яноша сина Альберта, на користь якого згаданий Іванка, як королівський урядовець, провів затвердження меж цієї землі. Підтвердження про це відправлялося також до капітул міст Орадея та Чанад (тепер – місто Ценад, повіт Тіміш, Румунія) напередодні 22 вересня 1315 р.⁵³. Справа успадкування наділу фактично була завершена 9 жовтня 1315 р.⁵⁴.

При цьому ні шляхів потрапляння Іванки в оточення короля, ні його безпосередніх службових обов'язків і соціального статусу за браком джерел нам установити не вдалося. Невідомими є також сімейний стан, імовірні нащадки тощо. Ми лише можемо припускати, що досліджувана персона могла опинитися на службі короля в результаті його шлюбу з донькою галицького князя Лева – Марією, про що досі ведуться серйозні наукові дискусії⁵⁵.

Відтак лише як припущення можна запропонувати версію про батьківство цього королівського урядовця щодо Миколи – батька віце-воєводи Петра. Успадкувати предикат *dictus Orrus* у третьому поколінні було реально. Однак залишається незрозумілим, чому інші діти комеса Миколи – Діонісій, Володислав і Микола у відомих нам документах не постають з аналогічною персоніфікацією. Таке могло відбутися, мабуть, лише за умови, що *Nicolaus filius Iwanka* мав двох дружин, з яких лише одна була руською за походженням, дочасно покинувши цей світ.

Друга причина появи терміна *dictus Orrus* у віце-воєводи Трансільванії, на наш погляд, може впливати з імовірності його тісних відносин із руськими мешканцями воєводства, погано висвітлених у джерелах. Нам відома лише одна конфліктна ситуація, що мала місце між колишнім віце-воєводою та комесом *nomine Johannus filius Vyniani de Vinch*, описана в документі конвенту Коложварського монастиря Пресвятої Діви Марії від 26 серпня 1355 р. Інтереси Іоанна представляв його слуга *Andreas dictus Orrus*⁵⁶. Однак не виключається, що за період його служби подібних випадків могло бути більше.

Таким чином, *persona nomine Petrus dictus Orrus filius Nicolai de Balogh* є непересічною серед переліку вельмож Угорського королівства першої половини XIV ст. у межах Трансільванського воєводства. Тривалість служби, обсяг виконуваних обов'язків, заснування нового роду підкреслюють знатність цієї особи, його особливе місце в курії Фоми Сеченьї та тісні зв'язки із королівським двором Карла Роберта й Людовіка I. Дискусійність появи й уживання в окремих випадках предиката “прозваний Руським” створює перспективу для подальшого поглибленого вивчення сімейства Балог, з якого походив віце-воєвода, і родини Дренчен, до заснування якої він був безпосередньо причетний.

У межах сучасного українського Закарпаття прізвище Балог доволі відоме й поширене.

1. На тему походження уряду трансільванського воєводи в XI–XIV ст., обов'язків, субординації див., зокрема: Про особливості посади каштеляна та віце-каштеляна: Fügedi E. Castle and society in medieval Hungary (1000–1437) / E. Fügedi. – Budapest : Akadémiai kiadó, 1986. – P. 97; Kovács W. A. Voievozi și vicevoievozi ai Transilvaniei la conducerea comitatului Alba în Evul / W. A. Kovács // Annales Universitatis Apuliensis. – Series Historica. – 2011. – V. 15. – P. 7–41; Ibid. Remarks on the Careers of the Vice-voivodes of Transylvania in the Late Middle Ages (1458–1526) // Transylvanian Review. – 2012. – Vol. 21. – Supplement № 2 (Institutional Structures and Elites in Sălaj Region and in Transylvania in the 14th–18th Centuries, ed. by A. W. Kovács). – P. 103–137.

2. Див., зокрема: Kristó Gy. A korai Erdély (895–1324) / Gy. Kristó. – Szeged : Szegedi Középkorász Műhely, 2002. – Old. 260–272.

3. Ипатьевская летопись // ПСРЛ. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – Т. 2. – Изд. 2. – Стб. 722. Див. також про персону Бенедикта статтю словацького історика Марека Клати (Klatý M. Vojvoda Be-

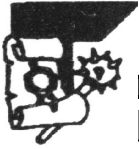

- nedikt v kontexte uhorsko-haličkých vzťahov prvej tretiny XIII. storočia / red. rada M. Demko // *Medea – Studia MEDiaevalia Et Antiqua*. – 1998. – T. 2. – S. 76–90).
4. Ипатьевская летопись. – Стб. 760–761, 764.
  5. Див., наприклад: Kovács W. A. Az erdélyi vármegyék középkori archontológiája / W. A. Kovács. – Kolozsvár : Erdélyi Tudományok füzetek, 2010. – Old. 50.
  6. Rady M. Nobility, Land and Service in Medieval Hungary / M. Rady. – N.-Y. : Palgrave, 2000. – P. 114.
  7. Anjou-kori oklevéltár (далі – AKOkI) / Szer. F. Piti. – Budapest ; Szeged : Országos Tudományos Alapprogramok, 2012. – T. 22 : 1338. – Old. 16.
  8. Про персону воєводи Фоми див. такі праці: Wertner M. Szécsényi Tamás erdélyi vajda / M. Wertner // Erdélyi Múzeum. – 1893. – Évf. 10. – Sz. 2. – Old. 119–134; Kovács W. A. Szécsényi Tamás erdélyi vajda familiárisairól (Néhány kiegészítés az Archontológiához) / W. A. Kovács // Erdélyi Múzeum. – 2005. – № 67. – Füz. 3–4. – Old. 78–85 (в цій роботі Андраша Ковача міститься також коротка історіографія проблеми. – Old. 78–80); Ibid. Az erdélyi vármegyék középkori archontológiája. – Old. 50; Ibid. Voievozi și vicevoievozi ai Transilvaniei la conducerea comitatului Alba în Evul // *Annales Universitatis Apulienensis*. – Series Historica. – 2011. – V. 15. – P. 7–41 etc.
  9. AKOkI. – T. 22 : 1338. – Old. 54–55.
  10. AKOkI / Szer. F. Sebők. – Budapest ; Szeged : Az Oktatási Miniszterium támogatta a Nemzeti és Kutatási Fejlesztési Programok, 2010. – Old. 114.
  11. Див. останнє дослідження, присвячене роду Балог: Balogh G. A Balogh Nemzetség Eredetéről / G. Balogh. – [Б.м. ; Б.в.], 2012. – 31 l. Витоки роду представлені також на сторінках статті Мора Вертнера (див.: Wertner M. Az erdélyi németek bevándorlása és a szebeni prépostság a XIV. század végeig. Meghatározások és helyreigazítások (Első közlemény) / M. Wertner // Erdélyi Múzeum. – 1900. – K. XVII. – Füz. VI. – Old. 302–303). Найповніший аналіз роду провів Іван Нодь (див.: Nagy I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal / I. Nagy. – Pest : Nyomatott Beimel J. és Kozma Vazulnál, 1857. – K. 1 : A–B. – Old. 136–153), однак у нарисі про рід Деренчені автор жодним словом не обмовився про предикат Orros щодо віце-воєводи Петра (Nagy I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal: 13-ban / I. Nagy. – Pest : Nyomatott Beimel J. és Kozma Vazulnál, 1858. – K. 3–4 (C–Gy). – Old. 281–283).
  12. Simonis de Kéza. Gesta Hungarorum / A. Domanovszky // *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum: In 2 v.* (далі – SRH) / Edendo operi praefuit I. Szentpétery. – Budapestini : Academia Litter. Hungarica atque Societate Histor. Hungarica in partem impensarum venientibus Typographiae Reg. Universitatis Litter. Hung Sumptibus, 1937. – Vol. 1. – S. 189.
  13. Regesta rerum stirpis Arpadianae critico-diplomatica : In 3 t. (далі – RSA) / ed. I. Szentpétery. – Budapest : Kiadja a Magyar Tudományos Akademia, 1923. – T. 1 : 1001–1270. – S. 272, 295, 297–299, 310, 321.
  14. Ibid. – S. 445; RSA / ed. I. Szentpétery. – Budapest : Kiadja a Magyar Tudományos Akademia, 1943. – T. 2 : 1255, 1270–1301. – V. 1 : 1255–1272. – S. 73–75.
  15. Wertner M. Megjegyzések “A magyar nemzetség a XIII. század közepéig” című munkára / M. Wertner. – Old. 29; Kristó Gy. Csák Máté tartományúri hatalma / Gy. Kristó. – Budapest : Akadémiai kiadó, 1973. – Old. 126, 135.
  16. AKOkI / Szer. Gy. Kristó. – Budapest ; Szeged : Kulturális és történelmi emlékek feltárása nyilvánartása és kiadása, 1990. – T. 7 : 1323. – Old. 50. Див. також: Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis (далі – CDH) / Studio et opera G. Fejer. – Budaë : Typis Typogr. Regiae Universitatis Ungaricae, 1832. – T. 7. – V. 2. – S. 597.
  17. Інша згадка про Володислава, сина Миколи, датована 1324 роком (див.: CDH / Studio et opera G. Fejer. – Budaë : Typis Typogr. Regiae Universitatis Ungaricae, 1832. – T. 8. – V. 2. – S. 597).
  18. Інша згадка про Миколу, – сина Миколи, датована 1324 роком (див.: CDH. – T. 8. – V. 2. – S. 597).
  19. Порядок із рідним братом Петром Діонісій частіше від інших постає серед актової документації королівства, обіймаючи значні посади, зокрема, станом на 1347 р. Северинського бана (див.: CDH. – T. 8. – V. 2. – S. 597; AKOkI / Szer. T. Almási. – Budapest ; Szeged : Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok, Nemzeti Kulturális Örökség Miniszteriuma, 2001. – T. 12 : 1328. – Old. 30, 33; AKOkI / Szer. F. Sebők. – Budapest ; Szeged : Az Oktatási Miniszterium támogatta a Nemzeti és Kutatási Fejlesztési Programok, 2007. – T. 31 : 1347. – Old. 245).
  20. RSA / ed. I. Szentpétery, kézirat. I. Borsa. – Budapest : Akadémiai kiadó, 1987. – T. 2 : 1290–1301. – V. 4. – S. 178. *Terminus post quem* Nicolaus filius Iwanka міг народитися на початку 80-х рр. XIII ст.
  21. A Wass család Cegei levéltára / Oklevélkivonatait felhasználva A. Valentiny, bevezető tanulmányokkal és jegyzetekkel közzéteszei A. W. Kovács. – Kolozsvár : Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, 2006. – Old. 241–242; AKOkI. – T. 31 : 1347. – Old. 201–202.

22. AKOkI. – T. 31 : 1347. – Old. 363; Erdélyi okmánytár. Oklevelek levelek és más írások emlékek Erdély történetéhez: 3 k-ban (далі – EOkm) / Regeszták jegyzetekkel közzétesi Hegyi Géza és W. Kovács András közreműködésével Zs. Jakó. – Budapest : Magyar Országos levéltár, 2008. – T. 3 : 1340–1359. – Old. 295, 337, 343.
23. Kovács W. A. Szécsényi Tamás erdélyi vajda familiárisairól (Néhány kiegészítés az Archontológiához) / W. A. Kovács. – Old. 83; Натомість у своїй “Архонтології середньовічних комітатів Трансільванії” автор подав чіткіші рамки урядування Петра – 1337–1342 рр. Про статус, обов’язки та характер стосунків віце-воєводи з воєводою Трансільванії див. також: Janits I. Az erdélyi vajdák igazságszolgáltatató és oklevéladó működése 1526-ig / I. Janits. – Budapest : Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1940. – Old. 85–87.
24. AKOkI. – T. 12 : 1328. – Old. 33.
25. AKOkI. – T. 7 : 1323. – Old. 50.
26. Див., наприклад: AKOkI / Szer. F. Piti. – Budapest ; Szeged : Országos Tudományos Alapprogramok, 2012. – T. 22 : 1338. – Old. 49; AKOkI / Szer. F. Sebők. – Budapest ; Szeged : Nemzeti Kulturális Örökség Miniszteriuma, 2004. – T. 25 : 1341. – Old. 363–364 etc.
27. У цілому обов’язки та практична діяльність віце-воєвод Трансільванії останнім часом представлені на сторінках досліджень Пала Енгела та Андраша Ковача (Engel P. Néhány XIV. századi erdélyi alvajda származasa / P. Engel // Emlékkönyv Jakó Zsigmond születésének nyolcvanadik évfordulójára. – Kolozsvár : Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, 1996. – Old. 149–157; Kovács W. A. Szécsényi Tamás erdélyi vajda familiárisairól (Néhány kiegészítés az Archontológiához) / W. Kovács. – Old. 78–81).
28. Серед персон, що перебували на службі віце-воєводи, згадувалися, зокрема: Andreas filius Iacobi, Iacobus filius Thomae, Petrus filius Laurencii, Petrus de Tuur (AKOkI. – T. 22 : 1338. – Old. 137, 367), Mika filius Nicolai, Iohannus filius Batta de Olffalva, notarius magister Peteu de Nema, Stephanus filius Dominici de Yztyen, Iohannus filius Dominici, Kapyon de Loona (AKOkI / Szer. F. Piti. – Budapest ; Szeged : Nemzeti Kulturális Örökség Miniszteriuma, 2001. – T. 24 : 1340. – Old. 9, 17, 129, 210; AKOkI / Szer. F. Piti. – Budapest ; Szeged : Nemzeti Kulturális Örökség Miniszteriuma, 2007. – T. 27 : 1343. – Old. 286; AKOkI. – T. 31 : 1347. – Old. 363).
29. AKOkI. – T. 22 : 1338. – Old. 16, 54–55, 78–79; AKOkI / Szer. F. Piti. – Budapest ; Szeged ; Országos Tudományos Kutatási Alap, 1999. – T. 23 : 1339. – Old. 146; AKOkI / Szer. F. Piti. – Budapest ; Szeged : Nemzeti Kulturális Örökség Miniszteriuma, 2007. – T. 26 : 1342. – Old. 149–150 etc.
30. AKOkI. – T. 22 : 1338. – Old. 49, 187–188; AKOkI. – T. 24 : 1340. – Old. 129–130; A Wass család Cegei levéltára. – Old. 237 etc.
31. AKOkI. – T. 26 : 1342. – Old. 444; AKOkI. – T. 27 : 1343. – Old. 286; AKOkI / Szer. F. Sebők. – Budapest ; Szeged : Nemzeti Kulturális Örökség Miniszteriuma, 2004. – T. 25 : 1341. – Old. 85–86 etc.
32. AKOkI. – T. 24 : 1340. – Old. 9 etc.
33. AKOkI. – T. 22 : 1338. – Old. 137, 157 etc.
34. Ibid. – Old. 367, 372.
35. AKOkI. – T. 7 : 1323. – Old. 50.
36. Balogh G. Op. cit. – Old. 14.
37. AKOkI / Szer. F. Sebők. – Budapest ; Szeged : Az Oktatási Miniszterium támogatta a Nemzeti és Kutatási Fejlesztési Programok, 2010. – T. 28 : 1344. – Old. 114, 242.
38. AKOkI. – T. 31 : 1347. – Old. 245.
39. AKOkI. – T. 28 : 1344. – Old. 114.
40. Див., зокрема: Karácsonyi J. A magyar nemzetségék a XIV. század közepéig / J. Karácsonyi. – Budapest : Nap kiadó, 2004. – Old. 192; Engel P. Magyarország világi archontológiája 1301–1457: 2 k-ben / P. Engel. – Budapest, 1996. – K. 1. – Old. 271; Kovács W. A. Szécsényi Tamás erdélyi vajda familiárisairól (Néhány kiegészítés az Archontológiához) / W. A. Kovács. – Old. 81 etc.
41. Див., наприклад: AKOkI. – T. 28 : 1344. – Old. 582; A Wass család Cegei levéltára. – Old. 478.
42. AKOkI. – T. 31 : 1347. – Old. 245.
43. AKOkI. – T. 12 : 1328. – Old. 30.
44. Balogh G. Op. cit. – Old. 13–14.
45. AKOkI. – T. 31 : 1347. – Old. 245.
46. A Wass család Cegei levéltára. – Old. 264–265, 267. Див. також: Kovács W. A. Az erdélyi vármegyék középkori archontológiája / W. A. Kovács. – Old. 33.
47. EOkm. – T. 3 : 1340–1359. – Old. 295.
48. AKOkI. – T. 31 : 1347. – Old. 245. Він же, вочевидь, під 1370 р. відомий як комес Верхнього Сольнока (див.: Kovács W. A. Az erdélyi vármegyék középkori archontológiája / W. A. Kovács. – Old. 25).
49. CDH. – S. 104 (нема тому).

- ^{50.} CDH / Studio et opera G. Fejer. – Budae : Typis Typogr. Regiae Universitatis Ungaricae, 1838. – Т. 9. – V. 6 : 1342–1382. – S. 24–39.
- ^{51.} Kovács W. A. Szécsényi Tamás erdélyi vajda familiárisairól (Néhány kiegészítés az Archontológiához) / W. A. Kovács. – Old. 81.
- ^{52.} AKOkI / Szer. Gy. Kristó. – Budapest ; Szeged : Országos Tudományos Kutatási Alap, Nemzeti Kulturális Alap Levéltári Kollégiuma, 1996. – Т. 4 : 1315–1317. – Old. 65, 69.
- ^{53.} Ibid. – Old. 65.
- ^{54.} Ibid. – Old. 65, 69.
- ^{55.} Про саме руське коріння Марії див.: Kristó Gy. Aba Sámuel és Károly Róbert családi kapcsolatairól / Gy. Kristó // Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Acta historica. – Szeged : Hungariae, 1992. – Т. 96. – Old. 25–30; Ibid. Károly Róbert családja // AETAS – Journal of history and related disciplines. – 2005. – № 4. – S. 14–28; Ibid. Károly Róbert első felesége // Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae / Szer. Gy. Kristó. – Szeged : Hungaria, 1988. – Acta historica. – Т. 86. – Old. 27–30; Войтович Л. Ще одна загадка генеалогії Романовичів: чи існувала королева Марія Львівна / Л. Войтович // А се его сребро : зб. праць на пошану члена-кореспондента НАН України Миколи Федоровича Котляра з нагоди його 70-річчя. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2002. – С. 161–164; його ж. Княжа доба на Русі. – С. 507–509. Думки про руське походження королеви Марії дотримуються львівський учений Ярослав Книш, однак про його оцінку досліджуваного питання ми мали змогу довідатися виключно на основі усного спілкування. У словацькій історіографії позицію Д. Криштова обережно прийняв М. Гомза (див.: Historia Scepusii / Vedecká redakcia M. Homza a St. A. Sroka. – Bratislava ; Kraków : ETC., 2009. – V. 1. – S. 341). Польську версію стосовно згадуваної Марії досі просуває краківський історик Станіслав Срока (див.: Sroka St. A Hungarian-Galician Marriage at the Beginning of the Fourteenth Century? / St. Sroka // Harvard Ukrainian Studies. – Cambridge : Harvard Ukrainian research Institute, 1992. – № 16. – S. 261–268; Ibid. A magyar Anjouk családi története. – Kraków : Wydawnictwo PIT, 1998. – Old. 21–28 та ін. Останні підсумки із цієї дискусії викладені на сторінках статті автора: Срока С. Чи існувала руська дружина угорського короля Карла Роберта на початку XIV ст. / С. Срока // Княжа доба. Історія і культура. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 268–277.
- ^{56.} DRH. – V. 10 : Transilvania, 1351–1355. – S. 356; EOkm. – Т. 3 : 1340–1359. – Old. 336–337.

Статья посвящена персоне трансильванского вице-воеводы Петра, прозванного Русским, из рода Балог, его имущественному и социальному статусу. Отдельно автор рассмотрел несколько версий о путях происхождения понятия “прозванный Русским” и использования его относительно данного вельможи. Отмечается роль вице-воеводы на службе при дворе воеводы Фомы Сеченьи. Характеризуются задачи и обязанности данной персоны. Именно Петр, прозванный Русским, основал ответвление рода Балог – род Дренчен, к которому принадлежали и с которым ассоциировались все его наследники.

Ключевые слова: *Петр, прозванный Русским, воевода Трансильвании, вице-воевода, династия Анжу, русские переселенцы, род Балог, род Дренчен.*

The article is about the person of Transylvanian vice-voievoda Peter dictus Orrus from the Balog family, about his private and social status. There is one of the question in the article about the genesis of the predicate of Peter – dictus Orrus. The author presents some version of this. It notes the character of the service on the court of voievoda Thomas Szécsenyi, his tasks and obligations. Peter dictus Orrus was found a new branch of the Balog family – Drenchen family. All his offsprings were Drenchen family members.

Keywords: *Peter dictus Orrus, Transylvanian voievoda, vice-voievoda, Anjou dynasty, Ruthenian migrants, Balog family, Drenchen family.*